МУСІЄНКО О. Л.

Національний юридичний університет ім. Ярослава Мудрого,
доцент кафедри криміналістики, кандидат юридичних наук, доцент

НОВІТНІ ТЕХНОЛОГІЇ У КРІМІНАЛІСТИЦІ: ПРОБЛЕМИ ТА ПЕРСПЕКТИВИ

Бурхливий розвиток науково-технічного прогресу призвів до утворення інформаційного суспільства, в умовах якого боротьба зі злочинністю потребує докорінного перегляду не тільки засобів пізнання предметів, явищ і подій, а й методів, прийомів і засобів правомірного й допустимого впливу на суспільні процеси, на окремих індивідів чи групи осіб. Запровадження у криміналістику

досягнень природничих і технічних наук, ускладнення технічних засобів, удосконалення й розвиток методик їх застосування пов'язані зі складними технологічними операціями, що зумовлює потребу використання не тільки криміналістичної техніки, а й технологій. Діяльність сучасних органів кримінальної юстиції характеризується високою інформаційною ємністю, постійною необхідністю в отриманні нової інформації й підтриманні раніше одержаних відомостей в актуальному стані (Білоус В. В. Інформаційні технології у криміналістиці: постановка проблеми. 2013, с.162).

Розвиток в Україні інформаційного суспільства і втілення в життя новітніх технологій в усіх сферах суспільного життя, у діяльності органів державної влади й органів місцевого самоврядування Указом Президента України «Про першочергові завдання щодо впровадження новітніх інформаційних технологій» від 20 жовтня 2005 р., № 1497/2005 визнано одним з пріоритетних напрямків державної політики.

Сучасний розвиток криміналістики характеризується формуванням її загальної теорії, розробленням і впровадженням сучасних науково-технічних засобів та інформаційних технологій у практику боротьби зі злочинністю, вдосконаленням прийомів криміналістичної тактики, пропонуванням окремих методик розслідування нових видів злочинів (Шепітько В. Ю. Криминалистика XXI века: предмет познания, задачи и тенденции в новых условиях. 2012, с.397). На думку Т. Б. Авер'янової, Р. С. Бєлкіна, Ю. Г. Корухова, тенденції розвитку загальної теорії криміналістики визначають у першу чергу сучасні уявлення про синтетичну природу науки й охоплюють подальше вивчення закономірностей, що становлять її предмет, тобто: закономірностей механізму злочину, руху потоків криміналістично значущої інформації у зв'язку із цим можливості нових технологій, удосконалення криміналістичної систематики, уніфікація мови науки на підставі запровадження комп'ютерних технологій (Т. Б. Авер'янової, Р. С. Бєлкіна, Ю. Г. Корухова Криміналістика: учебник для вузов. 2005, с.73).

Сучасний стан світової спільноти характеризується всеосяжним проникненням комп'ютерних технологій у різні галузі людської діяльності — економічну, соціальну, управлінську та інші. Комп'ютеризація прискорила передачу і обмін отриманою у ході слідства криміналістичною інформацією між суб'єктами криміналістичної діяльності. На даний момент, робота правоохоронних органів вже не мислима без розгалуженої системи криміналістичних обліків, усередині якої в тісній взаємодії функціонують комп'ютерні підсистеми реєстрації скоєних злочинів та комп'ютерні бази злочинців, що дозволяють протягом хвилини отримати дані, які необхідні для розшуку і затримання злочинця. Спеціальні апаратно-програмні комплекси використовуються при проведенні різних видів судових експертиз, у числі яких — системи для газової хроматографії, лазерних і рентгено-оптичних досліджень та багато іншого.

Система кримінальної реєстрації містить значний обсяг інформації, що використовується правоохоронними органами у процесі розкриття, розслідування та попередження злочинів. Підвищення оперативності та ефективності обробки та видачі інформації, у свою чергу, знаходиться у прямій залежності від ступеня впровадження сучасних комп'ютерних технологій. Слід визнати. Що даній проблемі приділяється досить велика увага, адже можливості криміналістичної реєстрації дозволяють істотно розширити обсяг інформації, що використовується у процесі розкриття злочинів, виявити серії злочинів і розширити коло осіб, які перевіряються, а значить, прискорити процес розкриття та розслідування злочинів, підвищити його ефективність.

Різке загострення оперативної обстановки в Україні, збільшення обсягів інформації, що надходить і переробляється, висунуло на передній план питання підвищення ефективності роботи всіх служб органів внутрішніх справ за рахунок використання сучасних засобів комп'ютерної техніки, новітніх інформаційних технологій. Великі перспективи використання інформаційних систем відкриваються у боротьбі з тероризмом. С. М. Колотушкіна, Р. Р. Карданов та А. І. Гайовий зазначають, що на основі інформаційно-аналітичної роботи здійснюється прогнозування ситуації і розробка обґрунтованих рішень про проведення конкретних дій, спрямованих на запобігання терористичних актів. Одним з напрямків такої роботи може стати створення інформаційно-аналітичної бази слідів використання вогнепальної зброї при вчиненні терористичних актів. У результаті використання даних такої бази можна отримати інформацію про склад, структуру терористичних груп, їх передислокації, тактику дій, втрати і зіткнення із співробітниками правоохоронних органів, відомості про осіб, озброєних конкретними екземплярами зброї (Колотушкина С. М., Карданов Р. Р. Концепция создания и использования информационно-аналитической базы следов применения

огнестрельного оружия при раскрытии и расследовании преступлений, связанных с терроризмом. 2006, с.20).

В УІТ ГУМВС України у деяких областях функціонує автоматизована аналітична інформаційна система «СОВА», яка використовує для аналізу інформаційний ресурс криміналістичної та іншої інформації, автоматизовані бази даних оперативно-розшукової інформації, а також дані АІС інших відомств. Причому у цій АІС реалізовані функції надання інформації у вигляді : графічних зображень (схема зв'язків об'єкта аналізу), розташування об'єктів на картах або планах (геоінформаційні технології), структурованого текстового повідомлення (електронне досьє), таблиць. Слід зазначити, що сукупність баз даних певних АІС, об'єднана у інтегровані банки даних, надає реальні можливості для повноцінного аналізу інформації, яка у них міститься. Дієвим інструментом, що дозволяє здійснювати такий аналіз і отримувати результати у прийнятному вигляді, є програмні комплекси ААІС «АРМОР», «СОВА», «АРГУС» та інші.

Також, в Україні створена і функціонує лабораторія комп'ютерної криміналістики ЕПОС — перша незалежна комерційна організація, що надає професійні послуги у області розслідування комп'ютерних злочинів та інцидентів інформаційної безпеки, проведення комп'ютерних експертиз. Лабораторія має у своєму розпорядженні унікальний комплекс програмних і апаратних засобів для знімання, відновлення та аналізу даних на різних цифрових носіях. Це дозволяє проводити криміналістичні дослідження комп'ютерної техніки, програмних продуктів, телекомунікаційного обладнання, систем зберігання даних, відеореєстраторів, мобільних телефонів та інше.

Новою групою загальнонаукових методів, які активно впроваджуються у криміналістику, — це кібернетичні методи. Нові інформаційні технології, засновані на використанні цих методів, дозволяють здійснювати пошук і автоматичну обробку інформації (криміналістичні обліки і картотеки), комп'ютерне моделювання (використовується для вибору типових слідчих версій або реконструкції елементів обстановки злочину). Основою криміналістичної кібернетики є творче використання математичного апарату, ідей і технічних засобів кібернетики у цілях розробки найбільш оптимальних методик алгоритмізації та автоматизації інформаційних процесів у сфері діяльності з розкриття та розслідування злочинів.

Таким чином, варто зазначити, що вирішуючи проблеми впровадження новітніх технологій для більш результативної боротьби із злочинністю, не можна нехтувати роллю людини, адже вони складають нерозривну єдність. При цьому, провідна роль завжди залишається за людиною і впровадження нових технологій покликане полегшити діяльність людини, але не як її замінити.